

FELSEFE DÜNYASI

The Philosophy World

Sayı/Issue: 81 (Yaz/Summer 2025)

ISSN 1301-0875 - eISSN 2822-2970

Yayıncı ve Sahibi/Publisher and Owner

Türk Felsefe Derneği Adına/On behalf of Association for Turkish Philosophy

Prof. Dr. Murtaza Kortaletçi

Yazı İşleri Müdürü/Managing Editor

Merve Nur Sezer (Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Editör/Editor

Prof. Dr. Hasan Yücel Başdemir (Ankara Üniversitesi)

Yazı Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Celal Türer
(Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Christof Rapp
(Ludwig Maximilians Universität, Germany)

Prof. Dr. Dean Zimmerman
(Rutgers University, USA)

Prof. Dr. Duncan Pritchard
(University of California Irvine, USA)

Prof. Dr. Jason Brennan
(Georgetown University, USA)

Assoc. Prof. Dr. Eros Carvalho
(Universidade Federal do Rio Grande do Sul, Brazil)

Assoc. Prof. Dr. Zalan Gyenis
(Jagiellonian University, Poland)

Doç. Dr. Fatih Özkan
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Muhammet Enes Kala
(Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Aynur Tunç
(Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Gary N. Kemp
(University of Glasgow, United Kingdom)

Alan Editörleri/Section Editors

Prof. Dr. Ahmet Emre Dağtaoğlu
(Trakya Üniversitesi, Türkiye)

Doç. Dr. Fatih Özkan
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye)

Doç. Dr. Mehtap Doğan
(Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)

Doç. Dr. Nihat Durmaz
(Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Doç. Dr. Sebile Başok Diş
(Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye)

Doç. Dr. Yurdağül Kılınç
(Selçuk Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat Taşkın
(Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Kenan Tekin
(Boğaziçi Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Çelik
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Nazan Yeşilkaya
(Şirnak Üniversitesi, Türkiye)

Dr. Öğr. Üyesi Övge Öztürk
(Yozgat Bozok Üniversitesi, Türkiye)

Yazım Editörleri/Spelling Editors

Ahmet Hamdi Işcan
(Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Zehra Eroğlu
(Ankara Üniversitesi, Türkiye)

Dil Editörleri/ Language Editors

Abdussamet Şimşek
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye)

Hatice İpek Keskin
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye)

Dizinlenme Bilgileri/Indexed by

ULAKBİM TR Dizin (2003'dan itibaren/since 2003)

Philosopher's Index (2004'dan itibaren/since 2004)

ERIH PLUS (2023'den itibaren/since 2023)

PhilPapers (2023'dan itibaren/since 2023)

Ulrich's Periodicals Directory (2025)

Felsefe Dünyası uluslararası, süreli ve hakemli bir dergidir; yılda iki sayı yayımlanır; elektronik versiyonu, açık erişimlidir.

Derginin online versiyonu ücretsizdir.

The Philosophy World is an international, periodical biannually, and peer-reviewed journal; its digital version is open access.

The online version of the journal is free of charge.

Fiyatı/Price: 300 TL | Basım Tarihi/Publication Date: Temmuz/July 2025, 300 Adet/Copies

Adres/Address

Necatibey Caddesi No: 8/122 Çankaya/ANKARA

Tel: 0 (312) 231 54 40

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/felsefedunyasi>

Hesap No / Account No: Vakıf Bank Kızılay Şubesi

IBAN: TR82 0001 5001 5800 7288 3364 51

Tasarım / Design: Turku Ajans

Baskı / Printed: Sayfa Basım

Tevfik İleri Mahallesi Emek Caddesi, Polat Sk. No:2,

06145 Pursaklar/Ankara

Tel: (0312) 394 83 94 | Sertifika No: 77079

Russell'ın Mantıksal Analiz Yöntemi: Tasvirler Teorisi

Buşra AŞIK BİRLİK

<https://orcid.org/0000-0001-5802-8485> | busraasikbirlik@duzce.edu.tr

Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü. Düzce, Türkiye

<https://ror.org/04175wc52>

Öz

Bertrand Russell'ın tasvirler teorisini ele alan bu çalışma, dil felsefesindeki belirsizliklerin mantıksal bir analiz yöntemi ile nasıl çözülebileceğini incelemektedir. Russell, tasvirlerin yanlış anlaşılmasının ve gündelik dildeki gramatik yapıların felsefi karmaşaya yol açtığını savunur. Russell'ın tasvirler teorisi üzerine yoğunlaşan bu çalışma, Russell'ın dil felsefesine yaptığı önemli katkıları incelemektedir. Tasvirler teorisi, metafizik, semantik, mantık ve dilbilim alanlarında derin bir etki bırakmıştır. Russell, dilin gündelik kullanımındaki belirsizlikleri ve bu belirsizliklerin yol açtığı felsefi sorunları mantıksal analiz yöntemiyle çözmeye çalışmıştır. Bu çalışma, Russell'ın belirli ve belirsiz tasvirler arasındaki farklara ilişkin analizlerine, özellikle 'Fransa'nın şimdiki kralı' gibi var olmayan nesnelerle ilgili ifadeler üzerine yaptığı çözümlemelere odaklanmaktadır. Ayrıca, Meinong ve Frege gibi filozofların bu alandaki yaklaşımlarına getirdiği eleştiriler ve Russell'ın tasvirlerle ilişkili paradoksları çözme yöntemini detaylı bir şekilde ele almaktadır. Bu çalışma, tasvirler teorisinin dildeki anlam belirsizliklerini nasıl ortadan kaldırmaya yönelik bir araç olarak kullanıldığını ve felsefi problemlere nasıl çözümler sunduğunu tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bertrand Russell, tasvirler teorisi, on denoting, dil felsefesi, paradoks, mantık.

Atıf Bilgisi

Aşık Birlik, Buşra (2025). Russell'ın mantıksal analiz yöntemi: tasvirler teorisi. *Felsefe Dünyası*, 81, 54-79, <https://doi.org/10.58634/felsefedunyasi.1554813>

Geliş Tarihi	23.09.2024
Kabul Tarihi	27.05.2025
Yayın Tarihi	15.07.2025
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı - intihal.net
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Etik Bildirim	felsefedunyasi@tufed.com.tr
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Russell's Method of Logical Analysis: Theory of Descriptions

Buşra AŞIK BİRLİK

<https://orcid.org/0000-0001-5802-8485> | busraasikbirlik@duzce.edu.tr

Düzce University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Philosophy, Düzce, Türkiye
<https://ror.org/04175wc52>

Abstract

This study on Bertrand Russell's theory of descriptions examines how the ambiguities in philosophy of language can be resolved through logical analysis. Russell argues that misunderstandings of descriptions and the grammatical structures of ordinary language lead to philosophical confusion. Focusing on Russell's theory of descriptions, this study explores his significant contributions to philosophy of language. The theory of descriptions has had a profound impact on the fields of metaphysics, semantics, logic, and linguistics. Russell aimed to resolve the ambiguities in ordinary language usage and the philosophical problems arising from these ambiguities through logical analysis. This study highlights Russell's analysis of the differences between definite and indefinite descriptions, particularly focusing on his examination of expressions involving non-existent objects, such as "the present King of France". Furthermore, the work delves into Russell's critiques of philosophers like Meinong and Frege, as well as his techniques for resolving paradoxes. Ultimately, this study discusses how the theory of descriptions functions as a tool to eliminate semantic ambiguities and offers solutions to philosophical problems.

Keywords: Bertrand Russell, theory of descriptions, on denoting, philosophy of language, paradox, logic.

Citation Aşık Birlik, Buşra (2025). Russell'in mantıksal analiz yöntemi: tasvirler teorisi. <i>Felsefe Dünyası</i> , 81, 54-79, https://doi.org/10.58634/felsefedunyasi.1554813	
Date of Submission	23.09.2024
Date of Acceptance	27.05.2025
Date of Publication	15.07.2025
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - intihal.net
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	felsefedunyasi@tufed.com.tr
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

Giriş

Bertrand Russell, dönemin sosyal, politik ve eğitimle ilgili meselelerine yönelik kamusal katkılarıyla tanınmakla birlikte özellikle mantık ve dil felsefesi alanındaki derin katkılarıyla dikkat çekmektedir. Özellikle ileri sürmüş olduğu mantıksal analiz yöntemi, felsefi tartışmaların daha net ve tutarlı bir şekilde yapılmasına olanak sağlamıştır. Aynı zamanda Russell, mantıksal analiz yöntemi ile epistemoloji, semantik, psikoloji, mantık ve dilbilim hakkındaki tartışmalarda önemli bir rol oynamıştır (Ludlow, 2022). Russell'ın mantığı ve matematik felsefesinin kapsamlı ve tutarlı bir yorumunu geliştirmek oldukça önemlidir. Çünkü çalışmaları felsefe, matematik, ekonomi, karar teorisi, hesaplanabilirlik teorisi, bilgisayar bilimi ve diğer disiplinler üzerinde büyük bir etkisi olmuştur.

Russell'ın matematiğe olan ilgisi daha küçük yaşlarda başlamıştır. Russell, otobiyografisinde matematiğin temelleriyle nasıl ilgilenmeye başladığını şu şekilde ifade etmektedir:

On bir yaşında abimin rehberliğinde Öklid'e başladım. Bu hayatımın en büyük olaylarından biriydi, ilk aşk kadar göz kamaştırıcıydı. Dünyada bu kadar keyifli bir şeyin olduğunu hayal etmemiştim. Beşinci önermeyi öğrendikten sonra abim bana bunun genel olarak zor kabul edildiğini söyledi ama ben hiçbir zorluk yaşamamıştım. Bu, zeki olabileceğimin ilk kez farkında olduğum andı. O andan Whitehead ile Principia Mathematica'yı tamamladığımız otuz sekiz yaşına kadar, matematik en büyük ilgi alanım ve mutluluğumun başlıca kaynağıydı. Ancak her mutluluk gibi bu da saf değildi. Bana Öklid'in bazı şeyleri kanıtladığı söylenmişti ama aksiyomlarla başlaması beni çok hayal kırıklığına uğratmıştı. İlk başta, abim bana bunları kabul etmem için bir neden sunmadıkça onları kabul etmeyi reddettim, ancak o şöyle dedi: 'Eğer kabul etmezsen ilerleyemeyiz.' Ben de devam etmek istediğim için, isteksizce onları kabul ettim. O anda matematiğin öncülleri konusunda hissettiğim şüphe ben de kaldı ve sonraki çalışmalarımın gidişatını belirledi (Russell, 1969, s. 37-8).

1890'da Cambridge'e girmeden önce evinde bir dizi İsviçreli ve Alman mürebbiye ve öğretmenden eğitim alan Russell, akademik hayatı coşkuyla benimsedi ve 1893'te Matematik alanında bir birincilik elde etti. Buna rağmen Russell, Whitehead'in verdiği dersler dışında, Cambridge'deki matematik öğretimini 'kesinlikle kötü' buldu (Russell, 1959, s. 38). Dönemin matematik eğitimini yetersiz bulması sonucunda matematik öğrenme konusunda daha da kararlı hale gelmiştir. Lisans programını matematik alanında bitiren Russell, 'felsefenin fantastik dünyasına tüm kalbiyle dalmıştır'

(Russell, 1959, s. 38). Onun en bilinen çalışmalarından biri olan *Tasvirler Teorisi* (*Theory of Descriptions*), felsefi sorunları ozmek için geliştirdiği en önemli araçlardan biri olmuştur.

Russell'ın ortaya koyduğu tasvirler teorisi, hem dilin mantıksal yapısını hem de dildeki belirsizlikleri ozmlemeye yönelik önemli bir adım olarak görülmektedir. Bu teorinin temel amacı, dildeki belirli ve belirsiz tasvirlerin yol açtığı felsefi problemleri ortadan kaldırmaktır. Russell'a göre, dilde kullanılan birçok ifade, yzeyssel olarak anlaşılmaya çalışıldığında felsefi karmaşalara neden olmaktadır. Bu karmaşaları ozmek için dilin daha derin, mantıksal bir analiz yöntemine tabi tutulması gerektiğini savunmuştur. Özellikle, dildeki tasvirlerin, doğru bir şekilde analiz edilmediğinde yanlış anlamalara ve felsefi sorunlara yol açtığını belirtmiştir.

Russell'ın tasvirler teorisi, özellikle belirli ve belirsiz tasvirler arasındaki farkları açıklamaya yönelik bir zm sunar. Belirli tasvirler, bir nesneyi veya varlığı açıkça ifade ederken, belirsiz tasvirler daha genel ve muğlak bir anlama sahiptir. Örneğin, 'Fransa'nın şimdiki kralı' ifadesi, mevcut olmayan bir nesneye işaret eder. Bu tür ifadeler, yzeyssel olarak incelendiğinde, felsefi sorunlara yol açabilir; ancak Russell, bu tür ifadelerin doğru bir mantıksal analiz yöntemiyle zleebileceğini savunur. Ona göre, dilde kullanılan tasvirler, sembolik mantık kullanılarak yeniden düzenlenmeli ve böylece yanlış anlamalar ortadan kaldırılmalıdır. Russell'ın örnek olarak sıkça verdiği 'Fransa'nın şimdiki kralı keldir' ifadesi, mevcut olmayan bir kraldan söz ettiği için felsefi bir paradoksa yol açar. Ancak Russell, bu tür ifadelerin mantıksal bir analiz yöntemiyle doğru bir şekilde ele alındığında, paradoksların zleebileceğini göstermiştir.

Bu bağlamda, Russell'ın tasvirler teorisi, dildeki bu tür paradoksları ozmek için geliştirilmiş bir araç olarak karşımıza çıkar. Bu teori, dilin yzeyssel yapısının ötesine geçerek dilin mantıksal yapısındaki derin anlamları açığa çıkarmayı amaçlar. Başka bir deyişle teori, dildeki belirsizliklerin ve mantıksal hataların nasıl zleebileceğini göstererek, felsefi problemlerin daha net ve tutarlı bir şekilde ele alınmasını sağlamıştır. Russell'ın bu yaklaşımı yalnızca dil felsefesinde değil, mantık, metafizik ve semantik gibi birçok alanda da geniş bir etki yaratmış ve bu alanlardaki çalışmalara yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.

Russell'ın tasvirler teorisi kendisinden sonraki düşünürler tarafından ek-sik ya da hatalı bulunarak eleştirilmiştir. Dolayısıyla makale, tasvirler teorisinin doğruluğunu gösterme amacından ziyade söz konusu teorinin hangi sorunları gün yüzüne çıkardığı ve bu doğrultuda daha başka teorilerin geliş-

mesine katkı yaptığını anlama açısından önemini koruduğunu göstermektedir. Unutulmamalıdır ki hiçbir inceleme, kuram ya da yöntem mutlak bir başarısızlık içermez; bir şeye dikkat çeker, bir sorunu açığa çıkarır. Fakat bir çözümün ortaya konmasından ziyade bir sorunun ortaya çıkarılması daha önemli bir meseledir. Russell'in düşüncelerinde de bu durum görülmektedir. Russell, belirli sorunları gün yüzüne çıkarmış ve onlara bir çözüm önerisi getirmiştir. Ancak Russell, sorunlara karşı getirdiği çözümlerin yanı sıra ele almış olduğu özgün sorunlar felsefenin gelişiminde etkili olmuştur. Russell'in ortaya koymuş olduğu sorunlar ve problemler kendisinin bile tahmin edemeyeceği sonuçlara ve yeni kuramların önüne ışık tutmuştur. Russell, ortaya koymuş olduğu düşünceler ve sorunlar Wittgenstein'a kadar uzanan dil felsefesinin gelişiminde çok önemli katkılarda bulunmuştur. Yine felsefe tarihinde önemli bir topluluk olan ve felsefenin bir öğreti değil etkinlik olduğunu ortaya koyan Viyana Çevresi, bu görüşlerini oluştururken Russell'in düşüncelerinden beslenmiştir. Dolayısıyla Russell'in tasvirler teorisinin anlaşılması söz konusu alanlarda yapılan çalışmaların daha sağlıklı olmasına imkan verecektir. Sonuç olarak makale, Russell'in çağdaş felsefede hala önemini koruduğu iddiasını taşımaktadır.

Ayrıca çalışma, Russell'in tasvirler teorisini yalnızca tarihsel ve kuramsal bir çözümleme nesnesi olarak ele almakla kalmaz; aynı zamanda bu teoriyi çağdaş dil felsefesi, mantık ve bilişsel bilim alanlarındaki güncel tartışmalar bağlamında yeniden konumlandırarak literatüre bütüncül bir katkı sunar. Literatürdeki pek çok çalışma, Russell'in *On Denoting* (1905) adlı makalesini merkeze alarak tasvirler teorisini yalnızca belirli tanımlamalar bağlamında ve çoğunlukla giriş düzeyinde ele almaktadır. Oysa bu çalışma, söz konusu teoriyi hem *Principia Mathematica* bağlamında hem de Russell'in önermesel fonksiyonlar (*propositional functions*), mantıksal analiz yöntemi ve sembolik dil yaklaşımı gibi daha ileri düzey kavramlarıyla birlikte ele alarak daha derinlikli bir kuramsal okuma yapmaktadır. Bununla birlikte çalışma, tasvirler teorisinin yalnızca içerdiği iddialar bakımından değil, doğurduğu felsefi sorunlar ve bu sorunlara sunduğu analitik çözümler açısından da özgün bir perspektif geliştirmektedir. Özellikle, tasvir içeren önermelerin gramatik ve mantıksal analiz farkları üzerinden yeniden yapılandırılması, "özne" ve "yüklem" ayrımlarının önermesel fonksiyonlar düzeyinde yeniden yorumlanması gibi yönler, mevcut literatürde nadiren detaylandırılmıştır. Bununla birlikte, çalışma Meinong ve Frege gibi düşünürlerle yürütülen tartışmaları yalnızca karşılaştırmalı değil, aynı zamanda problematik odaklı bir yöntemle inceleyerek Russell'in teorisinin hangi ontolojik ve epistemolojik boşluklara cevap verdiğini somutlaştırır. Bu açıdan,

Russell'ın sunduğu çözüm önerilerinin yalnızca bir felsefi pozisyonu değil, aynı zamanda çağdaş anlam kuramlarına zemin hazırlayan analitik bir yöntemi temsil ettiği gösterilmektedir.

Bu çalışmada izlenen yöntem, Russell'ın tasvirler teorisinin dil felsefesindeki işlevini ve mantıksal çözümleme gücünü ortaya koymak amacıyla tümevarımsal bir okuma ve çözümlemeye dayanmaktadır. Öncelikle Russell'ın "On Denoting" makalesi esas alınarak, dildeki belirli tasvirlerin mantıksal formda yeniden yapılandırılması gösterilmiştir. Ardından bu yeniden yapılandırmanın, klasik mantığın temel ilkeleri (özdeşlik, çelişmezlik, üçüncü halin imkânsızlığı) bağlamında doğurduğu sonuçlar değerlendirilmiştir. Ayrıca Meinong ve Frege gibi düşünürlere yöneltilen eleştiriler, karşılaştırmalı analiz yoluyla çözümlenmiş ve Russell'ın önerdiği çözüm biçimlerinin paradoksları nasıl giderdiği somut örneklerle açıklanmıştır. Çalışmada ayrıca sembolik mantık yöntemine yer verilmiş; önerme çözümlemelerinde mantıksal sembollerle gösterim yoluna gidilmiştir.

1. Russell'da Tasvirlerin Arka Planı

1897'ye kadar Russell'ın felsefi görüşleri, İngiliz çağdaşlarının çoğunun görüşleri gibi, genel olarak idealist ve özellikle yarı Kantçı olarak tanımlanabilir. Bu doğrultuda Russell, dönemindeki düşünürlerden etkilenecek ilk olarak mutlak idealizme yönelmiştir. Russell, her ne kadar başlarda mutlak idealizmi benimsemiş olsa da söz konusu doktrindeki sıkıntıları görmesiyle ve matematik anlayışıyla uyumsuz olduğunu anlamasıyla birlikte bu görüşü terk etmiştir. İdealizm ile matematik arasında seçim yapmak zorunda kalan Russell, bu nedenle hiç tereddüt etmeden matematiği seçmiştir (Irvine, 2009, s. 4-5).

Russell'ın idealizmden tam olarak kopuşu 1900 yılında Paris'te düzenlenen Uluslararası Felsefe Kongresi'nde tanışmış olduğu Peano ile gerçekleşmiştir. Peano'nun düşünceleri Russell'da matematiğin temellerine ilişkin gerekli temel unsurları bulmasına yardımcı olmuştur.

Kongre benim entelektüel hayatımda bir dönüm noktasıydı çünkü orada Peano ile tanıştım. Onu zaten ismiyle tanıyordum ve bazı eserlerini görmüştüm ama notalarını ustalıkla kullanma zahmetine girmemiştim. Kongredeki tartışmalarda onun her zaman herkesten daha kesin olduğunu ve girdiği her tartışmada her zaman daha üstün olduğunu gözlemledim. Günler geçtikçe bunun onun matematiksel mantığından kaynaklandığına karar verdim. Bu nedenle tüm eserlerini bana vermesini sağladım ve Kongre biter bitmez onun ve müritlerinin yazdığı her kelimeyi sessizce incelemek için Fernhurst'e çekildim. Onun notasyonunun yıllardır aradığım türden bir mantıksal analiz aracı

sağladığını ve onu inceleyerek uzun zamandır yapmak istediğim iş için yeni ve güçlü bir teknik elde ettiğimi açıkça anladım (Russell, 1969, s. 217-218).

Ayrıca Russell'in genel felsefi konumunun değişmesinde genç çağdaşı G. E. Moore'un da etkisi olmuştur. Russell, Cambridge'deki üçüncü yılında, o zamanlar Trinity'de birinci sınıf öğrencisi olan Moore ile tanışmış ve hem bir kişi hem de bir düşünür olarak ondan çok etkilenmiştir. Özellikle Moore'un 1903 yılında *Mind* dergisinde yayınlanan *Refutation of Idealism* (*İdealizmin Çürütülmesi*) adlı makalesinin sununu oldukça etkilemiştir. Bu etki, Russell'in *Principles of Mathematics* (*Matematiğin İlkeleri*) adlı eserinde, evrenseller ve onların zorunlu bağıntıları ve bağıntısızlıkları hakkında oldukça kaba bir saf 'realizm' (Ortaçağ anlamında) şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu bağlantıların doğrudan gözlem yoluyla veya dolaylı olarak mantıksal gösterimle önsel olarak bilinebilir olduğu savunulmaktadır (Broad, 1973, s. 331). Russell bu eserinde Meinong'un bir yandan kelimeler, ifadeler ve cümleler arasındaki ilişkilere dair çok literal görüşünü, diğer yandan çeşitli türde sözel olmayan varlıkları kabul etmiştir. Bir diğer deyişle Russell, söz konusu eserinde bir ismin anlamının o ismin işaret ettiği nesne ile özdeşleştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu, herhangi bir şeyin isimlendirilebilmesi için, o şeyin işaret edilebilir olması gerektiği anlamına gelmektedir (Ayer, 1972, s. 48). Russell'in Platonculuk döneminde, yani *Principles of Mathematics* (*Matematiğin İlkeleri*)'ni yazdığı dönemde, bu şartı oldukça geniş bir şekilde yorumlamıştır. Onun için herhangi bir terim, bir cümlede mantıksal özne olabilecek her şey anlamına geliyordu. Dolayısıyla isimler, yalnızca herhangi bir yerde ve zamanda var olan şeylere değil, aynı zamanda soyut varlıklara, var olmayan şeylere (örneğin, şimdiki Rus Çarı), mitolojik varlıklara (örneğin, pegasus), hatta mantıksal olarak imkânsız varlıklara (örneğin, en büyük asal sayı) bile atıfta bulunabilmektedir. Dahası, Russell, bir ismin 'insanlık' gibi soyut bir nesneyi de ifade edebileceğini kabul etmektedir (Ayer, 1972, s. 48). Ancak Russell, kısa bir süre sonra bu dünya resminin aşırı derecede kalabalık olduğuna inanmaya başlaması ve 'Yuvarlak kareler yoktur' gibi cümlelerin yol açtığı zorluklar nedeniyle bu görüşü terk etmiştir. Bu görüş sonrası Russell tasvirler teorisini geliştirmiştir. Öncelikle Russell'in tasvir ile neyi kastettiğine daha sonra Russell'in hem Meinong hem de Frege'nin söz konusu konuya dair görüşlerine yönelik tutumunu ve son olarak da tasvirler teorisinin detaylarını analiz edeceğiz.

2. Russell'in Tasvir Anlayışı

Russell, matematik gibi felsefenin de kesin bir yapıya sahip olmasını istemesi sebebiyle çalışmalarına başlamıştır. Ona göre felsefedeki bulanıklığın

sebebi gündelik dil ile felsefe yapılıyor olmasıdır. Russell, gündelik dilde kullanılan gramatik yapıyı sorunlu bulmaktadır. Onu rahatsız eden asıl şey, gündelik dilde kullanılan dilbilgisinin sebebiyet verdiği yanlış yönlendirmeler ve bu bağlamda ortaya çıkan felsefi öğretilerdir. Felsefe tarihinde bu öğretilerin bulunması birçok zorluğu da beraberinde getirmekte ve böylelikle de felsefede Russell'ın talep ettiği berraklığa ulaşılamamaktadır. Dolayısıyla Russell'a göre gündelik dildeki yapı, mantıksal analiz yöntemine tabi tutulduğu takdirde dilbilgisinin sorunlu yapısından ve ortaya çıkan zorluklardan kurtulmuş olunacaktır. Russell, bu görüşünü Tasvirler Teorisi başlığında ele almaktadır. Tasvirlerle ilgili düşüncelerine *Principles of Mathematics*'da yer vermeye başlayan Russell, esas olarak 1905 yılında yayınlamış olduğu *On Denoting* (Gönderim Üzerine) adlı makalesinde temellendirmiştir. Tasvirler teorisi, Russell'ın 1905'te *On Denoting* adlı makalesinin yayımlanmasından itibaren metafizik, semantik, mantık ve dilbilim alanındaki çalışmalarda oldukça önemli bir rol oynamıştır (Ludlow, 2002). Dolayısıyla bu makale temel alınarak Russell'ın tasvirler teorisi incelenecektir.

Russell, *On Denoting* makalesinde, gündelik dilde ortaya çıkan yanlışmaların aslında gönderim ifadesi (*denoting phrase*) içeren önermelerin yanlış analizinden kaynaklandığını düşünmektedir. Bir başka deyişle Russell, gönderim ifadelerin kendisinden çok söz konusu ifadeleri içeren önermelerin analizine odaklanmıştır. Bu bağlamda gönderim ifadelerin tanımını üzerinde çok fazla durmamıştır. Buna rağmen yine de makalenin başında en azından gönderim ifadeleri ile neyi belirtmek istediğini şu şekilde anlatmaktadır:

Bir 'gönderim deyim'i' ile şunlardan birini anlatmak istiyorum: bir insan, kimi insan, herhangi bir insan, her insan, bütün insanlar, İngiltere'nin şimdiki kralı, Fransa'nın şimdiki kralı, Güneş Sistemi'nin yirminci yüzyılın ilk anındaki kütle merkezi, Dünya'nın Güneş'in çevresinde dönüşü, Güneş'in Dünya'nın çevresinde dönüşü... Demek ki bir deyim yalnızca biçimi yoluyla gönderim yapar. Üç durumu ayırt edebiliriz: (1) Bir deyim, gönderim deyim olup da şu anda hiçbir şeye gönderim yapmıyor olabilir; örneğin, "Fransa'nın şimdiki kralı". (2) Bir deyim belirli bir nesneye gönderim yapabilir: örneğin, "İngiltere'nin şimdiki kralı" belirli bir insana gönderim yapar. (3) Bir deyim belirsizce gönderim yapabilir; örneğin, "bir insan" birçok insana değil, belirsiz bir insana gönderim yapar. (Russell, 2005, s. 873).

Russell, görüldüğü üzere gönderim ifadeleri olarak iki çeşitten bahsetmektedir; belirli ve belirsiz gönderim ifadeleri. Belirsiz gönderim ifadesi ile '*herhangi bir falanca (a so-and-so)*' biçiminde olanları ve belirli gönderim ifadeleri olarak ise '*belirli bir falanca (the so-and-so)*' biçiminde olanları

kastetmektedir. Bunları örnekleyecek olursak belirsiz gönderim ifadelerine 'bir adam', 'bir kedi', 'bazı çocuklar' vb. gibi ifadeler gösterilebilir. Çünkü belirsiz gönderim ifadeleri birden fazla nesne tarafından karşılanabilmeleri bağlamında belirsizdir ve söz konusu örnekler de bu durumu karşılamaktadır. Belirli gönderim ifadelerine ise 'Dünya'nın uydusu', 'fakültenin dekanı', 'Ali'nin babası' vb. gibi ifadeler örnek olarak gösterilebilir. Belirli gönderim ifadeleri en fazla bir nesne tarafından karşılanabildiği için belirsiz değil belirlidirler. Kısacası söz konusu iki tür gönderim ifadeleri arasındaki fark olarak belirli gönderim ifadeleri her zaman bir biricikliği ya da benzersizliği bize gösteriyor iken belirsiz gönderim ifadeleri ise bize her zaman bir benzersizlik sunmazlar. Ayrıca Russell, gönderim ifadelerin sadece bir bireyi tasvir etme gibi bir zorunluluğunun bulunmadığını aynı zamanda bir bağıntıyı, bir yüklemi ya da herhangi başka bir şeyi de tasvir edebileceğini belirtmektedir (Russell, 2015, s. 115). "Tasvir edebileceği" ya da "gönderimde bulunacağı" deyimleri Russell için aynı anlama sahiptir. Çünkü *On Denoting* makalesinde gönderim ifadelerini daha sonraki eserlerinde tasvirler olarak adlandırmaktadır. Dolayısıyla biri için ifade ettiği şey diğeri için de geçerli olmaktadır ve makalenin devamında tasvirler ifadesinin kullanımı devam edilecektir. Aynı zamanda makalenin devamında belirli tasvirler ilgi odağı olacaktır. Çünkü Russell'ın belirsiz tasvirlerle ilişkin görüşü çalışmamızın konusu sınırları dışında kalmaktadır ve Russell da kendisine mesele ettiği sorunun belirli tasvirlerle ilgili olduğunu söylemektedir: "Belirsiz tasvirlerle ilintili değişik sorunlar vardır; ben onları geçiyorum çünkü tartışmak istediğim konuyla doğrudan ilişkili değil" (Russell, 1959a, s. 124). Dolayısıyla Russell'ın konuyla doğrudan bağlantısı olduğunu düşündüğü belirli tasvirlerin¹ analizi ile devam edilmektedir.

Russell, kendinden önce tasvirlerle ilişkin yapılan yorumların doğru olmadığını ve bu sebepten dolayı da birçok zorluklarla karşılaşıldığını ifade etmektedir. Bu yorumlamalara yönelik yaptığı eleştirilerin başında Meinong ve Frege'nin düşünceleri gelmektedir.

3. Russell'ın Meinong ve Frege Eleştirisi

Meinong, herhangi bir şekilde deneyimlenebilen, yani zihinsel bir eylemin hedefi olabilen her şeye 'nesne' adını vermektedir (Marek, 2023). Meinong, nesne terimiyle ifade edileni ontolojik bağlamda ele almaz; yalnızca kavramsal bir bağımlılık olarak görmek ve bir nesneyi bilinçli olarak kavranan bir şey olarak belirlememektedir. Meinong'a göre nesne, yalnızca zihinsel eylemlerle kavranabilen bir şeydir. Bu bağlamda o, sadece var olanları değil

¹ Çalışma içerisinde 'tasvir' denildiğinde bundan sonra 'belirli tasvir' kastedilecektir.

var olmayan nesneleri de içine alan ve sistematik olarak tanıtan nesneler teorisini geliştirmiştir. Meinong, ünlü nesneler kuramında düşünülebilir veya akla gelebilecek her şeyi nesne olarak kabul etmektedir. Ona göre, bir nesnenin özellikleri, o nesnenin mevcut olup olmamasından bağımsız olarak var olabilir yani varolan nesnelerin yanı sıra ideal nesneleri de teorisinin içinde barındırmaktadır. İdeal nesneler olarak matematik nesneleri gösterilebilir hatta pegasus, anka kuşu gibi mitolojik öğeler de Meinong'un nesneler teorisinde yer almaktadır. Böylelikle Meinong'un nesneler teorisi oldukça zengin bir çeşitlilik barındırdığı görülmektedir.

Meinong'a göre tasvirler de birer nesne olarak görülmektedir ve bu durum tasvirlerin önermelerin birer bileşeni olarak kabul görmesini de beraberinde getirmektedir. Örneğin "Yuvarlak kare yuvarlaktır." önermesini ele aldığımız zaman 'yuvarlak kare' terimine birer nesne niteliği atfedilmiş olup önermenin bir bileşeni olarak görülmektedir. Russell, kısa bir süre için de olsa Meinong ile aynı düşünceyi taşımıştır. Fakat daha sonra bu durumun 'yuvarlak kare' ve bu türden nesnelere ontolojik bağlılık tanınmasına olanak verdiğini fark ederek bu düşünceden ayrılmıştır.

[Meinong] şöyle bir argüman öne sürdü: Eğer altın dağın var olmadığını söylüyorsanız, açıkça var olmadığını söylediğiniz bir şey vardır – yani altın dağ; dolayısıyla altın dağın bazı gölgeli Platoncu varlık aleminde bulunması gerekir, çünkü aksi takdirde altın dağın var olmadığını söyleyen ifadeniz anlam ifade etmez. Tasvirler teorisini bulana kadar, bu argümanın bana ikna edici geldiğini itiraf ediyorum (Russell, 1959, s. 84).

Russell'ın Meinong'a yönelik eleştirisi bu noktada başlamaktadır çünkü ona göre var olmayanlara ontolojik bir bağımlılık atfedilmesi bir sorun teşkil etmektedir. Russell, var olmayanları bir nesne olarak görülmesinin kendi içinde bir çelişki yarattığını belirtmektedir: Nasıl olur da varlığa sahip olmayan bir nesne olabilir? Eğer bir nesneden bahsediliyorsa o ortada olmalı ki ondan söz edilebilsin aksi takdirden varlığa sahip olmayan bir şey bilginin dışında olacağı için onu nesne olarak görmek de mümkün değildir. Russell'a göre Meinong'un bu kuramı çelişmezlik yasasını da ihmal etmektedir. Meinong'un nesneler kuramını temele aldığımız takdirde 'Fransa'nın şimdiki kralı' veya 'yuvarlak kare' gibi ifadelerde birtakım zorluklar ortaya çıkmaktadır. 'Fransa'nın şimdiki kralı' ifadesi bize hem var olduğu hem de var olmadığını ileri sürmektedir. Çünkü 'Fransa'nın şimdiki kralı' dediğimiz anda bir varlık atfediliyor ve bir nesne olarak ele alınıyor ama gerçek dünyaya bakıldığında görülemiyor.

Meinong, Russell'in bu eleştirisine yanıt olarak çelişmezlik ilkesinin sadece var olanlara karşı uygulandığını ve var olmayanların bu ilkenin dışında tutulduğunu belirtmektedir. Ancak Russell, var olmayan ama var olan nesneler kavramının son derece mantıksız bir kavram olduğunu ve çelişmezlik ilkesinin de bu tarz bir ayrıma tabii olamayacağını ifade ederek Meinong'un yanıtını kabul görmemiştir. Russell'a göre çeşitli bilimler tarafından incelenen tek bir dünyanın yani var olan gerçek dünya olduğunu ve mantığın da buna dahil olduğunu vurgulamaktadır:

Bana öyle geliyor ki, bu tür teorilerde en soyut çalışmalarda bile korunması gereken gerçeklik duygusunda bir eksiklik bulunmaktadır. Mantık, zooloji biliminin kabul edeceğinden daha fazla tek boynuzlu atı kabul etmemelidir; çünkü mantık, saha soyut ve genel özellikleriyle ilgili olsa da, tıpkı zooloji kadar gerçek dünyayla ilgilenmektedir Russell, 1959, s. 169).

Görüldüğü üzere Russell'a göre Meinong'un var olmayan nesnelerin sözde varlığının mantıkta kabul edilmesi mümkün değildir. Russell, rahatsız olduğu bu durumu, Whitehead ile birlikte yazmış olduğu Principia Mathematica adlı eserinde de dile getirmektedir:

Yuvarlak kare yoktur' dediğimizi varsayalım. Bunun doğru bir önerme olduğu açık görünüyor, ancak bunu 'yuvarlak kare' denen belirli bir nesnenin varlığını yadsımak olarak kabul edemeyiz. Çünkü böyle bir nesne olsaydı, var olurdu. Önce belli bir nesnenin var olduğunu kabul edip, sonra böyle bir nesnenin var olduğunu yadsıyamayız (Russell, 1963, s. 66).

Russell, daha sonra yüzünü Frege'ye döndüğünde ise Meinong'a yöneltmiş olduğu bu eleştirinin karşılığını bulamamaktadır. Çünkü Frege bir ismin anlamı ile onun gönderimi arasında bir ayrım yaparak bu eleştireden kurtulmaktadır. Frege'ye göre bir ismin anlamından söz edildiğinde kastedilen şey ismin dildeki karşılığı olarak kullanılan sembollerdir; bir ismin gönderiminden söz edildiğinde ise isim ile gösterilen nesnenin kendisini kastedilmektedir. Başka bir deyişle Frege, bir ismin anlamı ile gönderimin sunum tarzını (Frege, 1948, s. 210) ve bir ismin gönderimi ile ismin belirttiği veya uygulandığı nesneyi kastetmektedir (Frege, 1948, s. 214). Mesela bir kuş ismi kullanıldığında onun anlamı 'kuş' olarak dildeki sembol ifadesidir. Fakat onun gönderiminden bahsettiğimizde gerçek dünyada nesnenin kendisine yönelmemiz gerekmektedir. Bu örnekte 'kuş' isminin gönderimine ulaşabilmekte iken 'pegasus', 'yuvarlak kare' gibi isimlerin gerçek dünyada bir karşılıkları olmadıkları için bir gönderime de sahip olamamaktadır. Dolayısıyla Frege'ye göre her ismin mutlak bir gönderime sahip olma

zorunluluğunun bulunmadığı görülmektedir. 'Yuvarlak kare', 'dünyanın en uzak gök cismi' vb. isimlerin bir gönderimi olmamasına rağmen bir anlama sahiplerdir. Frege bu düşüncesi ile Russell'ın Meinong'a yöneltmiş olduğu eleştiriden kurtulmakta ve hatta Russell, bu yaklaşımın bazı mantıksal zorluklardan kaçındığını da ifade etmektedir (Cohen, 2018). Fakat Frege, gönderimi olmayan ifadeleri içeren önermelerin bir doğruluk değeri taşımadığını belirtmesiyle birlikte Russell'ın tepkisini üzerine çekmiştir. Frege'ye göre sadece gönderimi olan ifadeleri içeren önermelerin bir doğruluk değeri olabilmektedir. Çünkü önermeyi oluşturan unsurların söz konusu önermenin bir parçası olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla gönderimi olmayan bir ifade içeren önerme, unsurlarından birinin gönderimi olmadığı için önermenin de gönderimi olamayacak ve bir doğruluk değeri taşımayacaktır. Russell bunu kabul etmemektedir ve ona göre herhangi bir gönderimi olmayan önermeler bir doğruluk değeri taşıyabilir. Çünkü Russell, anlamı olan her ifadenin bir doğruluk değeri alabileceğini düşünmektedir. Anlamı olan ancak gönderimi olmayan bir ifade içeren bir önerme, herhangi bir bildirimde bulunmadığı için yanlış değerini alabilmektedir. Aslında sorunun kaynağı tasvirleri önermelerin bir bileşeni olarak kabul görmekte yatmaktadır. Frege'nin kuramında Russell'ı rahatsız eden şey budur. Çünkü tasvirler önermelerin bir bileşeni olarak alındığı takdirde birtakım mantıksal sorunlarla karşılaşılacaktır. Russell'ın tasvirler teorisini oluşturma sebeplerinden biri yeterince iyi analiz edilmemiş olan unsurlar ve bu unsurların bulunduğu önermelerin çözümlenmesinde yapılan gramatik hatalardır.

4. Tasvirlerle İlişkin Paradokslar ve Russell'ın Çözüm Önerileri

Russell, tasvirlerle ilgili sorunun bir gramatik yapı sorunu olduğunu düşünmektedir ve bu doğrultuda tasvir içeren önermelerin doğru bir mantıksal analizi yapıldığı takdirde sorunun ortadan kalkacağını belirtmektedir. Bunlardan en önemlisi yukarıda sözünü etmiş olduğumuz ve Frege'yi eleştirme sebeplerinden biri olan tasvirlerin bir önermenin bir bileşeni olarak kabul etme sorunu yer almaktadır. Eğer tasvirler bir önermenin bileşeni olarak kabul görülmez ve mantıksal çözümleme ile tasvirler bölünerek ortadan kalktığı takdirde yaşanan karmaşıklıkların önüne geçilebileceğini ifade etmektedir. Russell, bir tasvirin önermenin bir bileşeni olamayacağı düşüncesini 'Tek boynuzlu at yoktur' örneğinde daha ayrıntılı bir şekilde ifade etmektedir:

Eğer tek boynuzlu at bu önermenin bir bileşeni ise bu durum gerçekleşemez; çünkü hiç boynuzlu at olmadığı sürece bir bileşen olamayacağı açıktır. Şüphesiz önermelerin bileşenleri, onlara karşılık gelen olguların bileşenleriyle aynı olduğu ve tek boynuzlu atın var olmadığı bir olgu olduğu için, tek boy-

nuzlu atın bu olgunun bir bileşeni olamayacağı çok açıktır; çünkü eğer tek boynuzlu atın bileşeni olduğu bir olgu olsaydı, tek boynuzlu at olmuş olurdu ve tek boynuzlu atın var olmadığı doğru olmazdı (Russell, 2009, s. 12).

Anlaşıldığı üzere Russell'a göre tasvirler eğer bir önermenin bileşeni olarak alındığı takdirde söz konusu önermenin doğruluğu ya da yanlışlığına ilişkin zorluklar yaşanacaktır. Dolayısıyla bu zorluklarla karşılaşılması için onun görüşüne göre tasvirler bir önermenin bileşeni olarak görülmemelidir. Bununla birlikte Russell, tasvirlerin tek başına bir anlam ifade etmediklerini sadece bulundukları önermeler bağlamında bir anlam taşıdıklarını da belirtmektedir.² *On Denoting* adlı makalesinde bu düşüncesini şu ifadeleriyle ortaya koymaktadır:

Benim savunmak istediğim gönderim kuramının³ ilkesi şudur: gönderim ifadelerinin hiçbir zaman kendi başlarına bir anlamı yoktur ama sözel ifadelerin de bulundukları her önermenin bir anlamı vardır. Gönderimle ilgili yaşanan güçlüklerin hepsinin, sözlü ifadelerinde gönderim ifadeleri içeren önermelerin yanlış analizinden kaynaklandığına inanıyorum (Russell, 2005, s. 874).

Russell, tasvirleri, tekil terimler olarak değil, belirli bir tür 'eksik semboller' olarak görmektedir. Dolayısıyla o, tasvirler teorisini, tekil olarak kul-

2 Russell, bu düşüncesi ile tasvirlerin aslında syncategorematic (sinkategorematik) ifadeler olduğunu belirtmektedir. Syncategorematic ifadeler, felsefede ve mantıkta tek başlarına anlamı olmayan ama diğer ifadelerle birlikte kullanıldığında anlam kazanan sözcük veya terimlerdir. Bu ifade türü, sözcüklerin iki farklı kullanımından doğan kaynaktanmaktadır. İlki özne ve yüklem olarak kullanılabilen sözcükler categorematic (kategorematik) ikincisi de işlevi özne ile yüklem arasındaki ya da iki ayrı özne-yüklem önermesi arasındaki ilişkiyi gösteren sözcükler syncategorematic (sinkategorematik) olarak adlandırılmaktadır. Örneğin, "Platon", "ölümlü", "aslan" ve "ufak" categorematic sözcüklerdir; "ve", "ya da", "her", "bazı" ve "veya" ise syncategorematic sözcüklerdir. Ayrıntılı bir açıklama için bkz. Kretzman 1982, s. 211-214). Russell'in tasvirler teorisi, syncategorematic ifadelerin rolünü çok önemli bir şekilde ortaya koyar. Çünkü Russell'in temel amacı, görünüşte anlamlı fakat aslında problemli olan ifadelerin nasıl analiz edilip mantıksal forma sokulabileceğini göstermektir. Bu bağlamda tasvirler teorisinde, "bir", "bazı", "hiçbir", "her" gibi niceleyiciler, yani syncategorematic ifadeler belirleyici rol oynamaktadır. Bu ifadeler, doğrudan nesneleri göstermese de, bir önermenin mantıksal yapısını belirlemektedir. Russell bu tür ifadeleri kullanarak, örneğin: "Şu anda Fransa'nın kralı kel" önermesini şu şekilde çözümler: "Şu anda Fransa'nın bir ve yalnızca bir kralı vardır ve o kral keldir." Daha sonra bu ifadeyi mantıksal biçime çevirerek ontolojik olarak sorunlu görünen ifadeleri mantıksal bir forma dönüştürmektedir. Bu sayede, "var olmayan nesneler" hakkındaki ifadeler de doğruluk değeri bakımından analiz edilebilir hale gelmektedir. Böylece dil ile dünya arasındaki ilişkiyi daha tutarlı ve sistematik kılmaktadır. Russell'in tasvirler teorisi, syncategorematic ifadelerin dilin yüzey yapısındaki belirsizlikleri gidermedeki önemini gözler önüne sermektedir. Bu ifadeler, dilin mantıksal çözümlemesinde nesneleri tanımlamak yerine önermelerin yapısal iskeletini kurmakta ve ontolojik sorunları mantıksal analiz yoluyla aşmakta anahtar işlev görmektedir.

3 Russell, tasvirler teorisini 'On Denoting' adlı makalesinde temellendirmeye başlamıştır. Daha sonraki çalışmalarında 'tasvirler' olarak niteleyeceği söz öbeklerin söz konusu makalede 'gönderim deyimleri' olarak bahsetmektedir. Dolayısıyla gönderim deyimleri için ifade ettiği düşünceleri aynı zamanda tasvirler için de geçerli olmaktadır.

lanılan İngilizce dilindeki 'the' şeklindeki doğal dil ifadelerinin mantıksal karşılığını nasıl ele alınacağını incelemektedir (Lambert, 1992, s. 154). Russell, söz konusu düşüncelerini *Principia Mathematica* adlı eserinde de vurgulamaktadır. Russell söz konusu eserde tasvirleri, tek başına hiçbir anlamı olmayan tamamlanmamış bir simge olduğunu ve sadece belirli bir bağlamda tanımlanabileceğini belirtmektedir (Russell, 1963, s. 66). Dolayısıyla Russell, yaşanan mantıksal sorunların kaynağı olarak tasvirleri değil, tasvir içeren önermelerin analizlerindeki yanılsamaların sebebiyet olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla, bir tasvirin bağlamsal bir tanımının yapılabilmesi için gerekli olan şey, söz konusu tasviri içeren önermeyi, o tasviri içermeyen eşdeğer bir önermeye dönüştürmektir (Mansur, 2012, s. 13). Russell, söz konusu sorunları üç paradoks altında ele alarak incelemekte ve çözüm önerilerini sunmaktadır. Ona göre tasvir içeren önermelerin gündelik dildeki kullanımı göz ardı edilerek mantıksal analize indirgendiği takdirde herhangisi bir sorunla ya da paradoksal bir durumla karşılaşılmayacaktır.

Russell'ın ele almış olduğu üç paradoksal durumun her biri klasik mantığın başlıca ilkelerinden biri ile ilgilidir (Smith, 1985, s. 316). Bunlardan ilki Leibniz'in ayırt edilemeyenlerin özdeşliği ilkesidir. Bu ilkeye göre eğer herhangi bir x ile y özdeş ise x hakkında öne sürülmüş olan bir ifade y için de aynı şekilde geçerli olmaktadır. Başka bir deyişle söz konusu ilke x ile y 'nin önermenin doğruluk değerinde herhangi bir değişikliğe sebebiyet vermeden yer değiştirilebileceği göstermektedir. Russell, bu ilkeye ilişkin olan paradoksu "IV. George, Scott'ın Waverley'in yazarı olup olmadığını öğrenmek istedi" önerme örneği ile ifade etmektedir. Waverley'in yazan kişi gerçekten Scott'tur. O halde Waverley'in yazarı ile Scott birbirine özdeştir. Özdeşlik ilkesi gereği önermede yer alan 'Waverley'in yazarı' ifadesi yerine 'Scott' ifadesi kullanılabilir. Bunun sonucunda "IV. George Scott'ın Scott olup olmadığını öğrenmek istedi" önermesi elde edilecektir. Ancak ilk kurulan önerme ile yeni elde etmiş olduğumuz önermenin dikkatlice bakmaya gerek duymadan bile birbirinden farklı oldukları görülecektir. Çünkü ilk önerme olan "IV. George Scott'ın Waverley'in yazarı olup olmadığını öğrenmek istedi." ifadesi bir bilgi içeriyor iken elde ettiğimiz son önerme olan "IV. George Scott'ın Scott olup olmadığını öğrenmek istedi." ifadesi ise bir totolojiyi barındırmaktadır. Hâlbuki Russell'ın da dediği gibi Avrupa'nın en centilmen kişisinin özdeşlik yasasına ilgi duyduğu söylenemez (Russell, 2005, s. 879). IV. George, Scott'ın Scott olduğu ile ilgilenmemektedir; Waverley'i yazan kişinin Scott olup olmadığını bilmek istemektedir.

Peki, bu paradoksal duruma Russell nasıl bir çözüm getirmiştir? Russell, öncelikle bir tasvirin isim ile karıştırılmaması gerektiğini belirtmek-

tedir. Bir isim, yalın bir semboldür yani sembol olan herhangi bir parçası bulunmayan bir semboldür (Russell, 2009, s. 80). Russell'in vermiş olduğu örneğe dönülürse 'Waverley'in yazarı' ifadesi bir isim değildir; bir tasvirdir. Çünkü isim olabilmesi için sembol olan parçalarının bulunmaması gerekir fakat 'Waverley'in yazarı' 'the', 'author', 'of' ve 'Waverley' olmak üzere dört adet sembol olan parçalar içeren bir karmaşık sembol ifadesidir.⁴ Oysa 'Scott' ifadesi "Scott", belirli bir kişiyi göstermek için geleneksel bir biçimde kullanılan, salt bir ses ya da biçimdir; bir birey ile ilgili herhangi bir bilgi vermemektedir (Russell, 1959a, s. 130). Dolayısıyla 'Scott' ifadesi bir isimdir ve bir bireyi adlandırmak dışında herhangi bir fiziksel olguya dayanmamaktadır. Ancak 'Waverley'in yazarı' herhangi bir adlandırmaya da ihtiyaç duymadan sadece Waverley'in yazarı olmaktadır. Çünkü onun yazar olduğu olgusu fiziksel bir olgudur ve herhangi bir adlandırma tercihi yoluyla onun Waverley'nin yazarı olup olmadığı belirlenmemektedir (Russell, 2009, s. 81). Sonuç olarak 'Scott' ifadesi bir isim iken 'Waverley'in yazarı' ifadesi bir tasvir olması nedeniyle 'Waverley'in yazarı' ile 'Scott' ifadesi birbirinin yerine kullanılmaması gerekmektedir. Anlaşıldığı üzere bir tasvir ile bir ismin karıştırılmaması oldukça önemlidir. Tasvir içeren önermelerin doğru analizi yapıldığı takdirde paradoksun ortadan kaybolduğu görülmektedir.

Russell, bu durumun daha iyi anlaşılması için mantıksal analiz tekniği öne sürmektedir. Hatırlanacağı üzere Russell, tasvirlerin önermenin bir bileşeni olmadığını ve tasvirleri bölerek ortadan kaybolacağını ifade etmişti. Bu bağlamda Russell, tasvir içeren önermeleri, söz konusu tasvirleri içermeyen bir önermeye eş değer hale getirmektedir. Russell'a göre paradoksları çözmenin yolu tasvirlerin özgün gönderme terimleri olmadıklarını fark etmekte gizlidir. Ona göre, söz konusu tümceler tam bir analizini yaptığımız takdirde onların aslında karmaşık niceliksel ifadeler olduklarının farkına varırız ve böylelikle paradokslar çözüme kavuşturulmuş olur (Taylor, 2011, s. 60). Bu bağlamda "IV. George Scott'ın Waverley'nin yazarı olup olmadığını öğrenmek istedi." önermesinin tasvir içeren kısmı yani 'Scott'ın Waverley'nin yazarı' ifadesinin mantıksal analizini yapalım.

- 1) Waverley'nin yazarı en az bir kişidir.
- 2) Waverley'nin yazarı en fazla bir kişidir.
- 3) Waverley'i her kim yazdı ise o kişi Scott'tır.

4 Burada Russell'in anlatımına sadık kalmak adına önermenin özgün hali olan "The author of Waverley" ifadesi dikkate alınmıştır.

Russell'ın mantıksal analizi bu şekilde yapmasının sebebi olasılıkları yok ederek kesinliği sağlamak ve tasvirlerin bir önermenin bileşeni olmadığını göstermektir. Şimdi ilk cümlemin gerekliliği Waverley'i yazan hiç kimsenin olmama durumunu ortadan kaldırmakta ve Waverley'i yazan en az bir kişinin olduğunu söylemektedir. Fakat sadece bu cümle ile kalındığı takdirde Waverley'i yazan bir değil de birçok kimseden söz edilme olasılığı doğmaktadır. Bunu engellemek için hemen ikinci bir önerme olarak Waverley'i yazan en fazla bir kişi olduğunu ifade eden önerme eklenir. Bu önermede tek başına ele alındığında 'en fazla bir kişi' dediği için ya Waverley'i bir kişi yazmıştır ya da hiç kimse yazmamıştır sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla bu iki önerme birlikte ele alınmalıdır ki Waverley'i yazanın yalnızca ve tek bir kişinin yazdığı sonucu elde edilebilsin. Ancak hala mantıksal analiz yeterli değildir çünkü Waverley'i yazan kişi belirsiz olarak kalmaktadır ve son önerme olarak Waverley'i yazan kişinin Scott olduğu söylenmektedir. Son tahlilde karşımıza çıkan önerme "Bir ve sadece bir varlık Waverley'i yazdı ve Scott o varlıkla özdeşdir." biçimini almaktadır. Russell, bu önermeyi daha ayrıntılı olarak şu şekilde ifade etmektedir: "x için her zaman yanlış değildir ki x, Waverley'i yazdı; eğer y Waverley'i yazdı ise y'nın x ile özdeş olduğu her zaman doğrudur ve Scott x ile özdeşdir" (Russell, 2005, s. 882). Bu önermenin modern sembolik dildeki karşılığı ise " $\exists x (x, \text{Waverley'i yazdı} \wedge \forall y (y, \text{Waverley'i yazdı} \rightarrow y=x) \wedge x = \text{Scott})$ " şeklindedir (Cohen, 2018, s. 6). Söz konusu önermenin mantıksal analizi bu şekilde yapıldığında paradoksun ortadan kaybolduğu görülmektedir. Çünkü önermenin mantıksal analizinde artık 'Scott' ifadesi yerine geçebilecek 'Waverley'in yazarı' ifadesinin kaybolduğu görülmektedir. Böylelikle Russell, önermenin bir özdeşlik ifadesi olmadığı ve tasvirlerin de önermelerin bir birleşeni olmadığını ortaya koyarak paradoksu çözmüş olmaktadır. Ancak bu durumda Russell, bir soru ile karşı karşıya kalmaktadır. 'Waverley'in yazarı' ifadesi ortadan kayboldu ise önermenin öznesi ne olacaktır? Russell, yanıt olarak tasvirlerin bulundukları önermelerin özneleri olmadığını ve gündelik dilde tasvirleri birer özne konumunda nitelendirildikleri için zaten paradoksların ortaya çıktığını belirtmektedir. Ardından da bu durumdaki önermelerin öznesi olarak önermesel fonksiyonları ele alabileceğimizi belirtir: "Öyleyse önermemizin gerçek öznesi bir önermesel fonksiyondur" (Russell, 1959a: 132). Peki Russell, önermesel fonksiyon ile neyi kastetmektedir?

Russell, önermesel fonksiyonun anlaşılabilmesi için öncelikle bir önermesel fonksiyonun önerme ile karıştırılmaması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda öncelikle önermeyi tanımlar: 'doğru ya da yanlış olan bir şey' olarak ifade edebileceğimiz bir ifadedir (Russell, 2010, s. 12). Mesela,

'Bugün hava güneşlidir' ifadesi bir önermedir. Çünkü bu ifadeyi havanın o anki durumuna bakarak eğer güneşli ise 'doğru'; değilse 'yanlış' olarak nitelendirebiliriz. Oysaki 'x, bir çiçektir' tarzındaki bir ifade için doğru ya da yanlış denilemeyeceği için söz konusu ifade bir önerme olamamaktadır. Çünkü ifade, belirsiz bir x öznesine sahip olduğu için ne doğruluğu ne de yanlışlığı hakkında bir şey öne sürülememektedir. Ancak, x yerine bir değer atfedildiğinde atfedilen değere göre doğruluğu ya da yanlışlığı hakkında bir şeyler söylenmeye başlanabilir. İşte Russell, bu tür ifadeleri önermesel fonksiyon olarak adlandırmaktadır: 'Önermesel fonksiyon gerçekte bir veya daha fazla tanımlanmamış değişken içeren bir ifadedir; öyle ki bu değişkenlere bir değer atandığı zaman ifade bir önerme haline gelmektedir' (Russell, 1919, s. 116). Bu bağlamda Russell, bir önermesel fonksiyonun belirsiz bir önerme olduğunu ifade ediyor gibi görünmektedir (Mares, 2011, s. 9) Eğer x'e herhangi bir değer verirse o zaman doğruluğu veya yanlışlığı hakkında bilgi sahibi oluruz ve böylelikle önermesel bir fonksiyon bir önerme haline gelmektedir. Az önceki örneğe dönülecek olursa 'x, bir çiçektir' ifadesinde x'e kedi değeri atfedildiğinde ifade yanlış değerini alır iken x'e manolya değeri atfedildiğinde ifade doğru değerini alacaktır. Yüzeysel olarak denilebilir ki bir ifadede değişken (x) belirsiz kaldığı sürece önermesel fonksiyondur; değişkene (x) bir değer verildiğinde yani değişken belirli olma durumuna geldiğinde ise ifade bir önermedir. Bu bağlamda bir önermesel fonksiyonun temel özelliği onun belirsiz olması yani değer atfedilmemiş bir değişken içeriyor olmasıdır. Tasvirlerde de durum bu şekildedir; önerme içerisindeki tasvirler parçalanarak onların yerine bir değişken atfedilir ve artık önermenin öznesi olarak karşımızda bir önermesel fonksiyon bulunur. Örneğin Russell, "Waverley'nin yazarı vardır." önermesi ile aslında "x, Waverley'i yazdı ifadesinin x, c iken doğru, x, c değilken yanlış olduğu bir c varlığı vardır." ifadesinin kastedildiğini ifade etmektedir (Russell, 2015, s. 122). Sunulan bu önermede 'Waverley'nin yazarı' ifadesi ortadan kaybolmuş ve önermeye x değişkeni sokularak önermesel fonksiyonu olan '-vardır' ifadesi ortaya çıkmış bulunmaktadır. Böylelikle gündelik dil kullanımında özne yerine kullanılan tasvirler mantıksal analiz ile önermesel fonksiyona dönüşerek karmaşıklığın önüne geçmektedir. Russell, bu tarz önermelerin genel biçimini "falan-fılân olan bir şey vardır; bu bir şey de şu şudur" (Russell, 1959a, s. 132) şeklinde ifade etmektedir.

Russell'ın ele almış olduğu ikinci paradoksal durum mantık ilkelerinden üçüncü halin olanaksızlığı ilkesi ile ilgilidir. Üçüncü halin olanaksızlığı ilkesine göre bir önerme eğer doğru ise değillemesi yanlış ya da önermenin kendisi yanlış ise önermenin değillemesi doğru olmak zorundadır. Söz

konusu ilkeye göre doğru ya da yanlış değerleri dışında üçüncü bir başka değer bulunmamaktadır. Bu ilkeye yönelik paradoksu 'Fransa'nın şimdiki kralı keldir' ve 'Fransa'nın şimdiki kralı kel değildir' önermeleriyle ifade etmektedir. Üçüncü halin olanaksızlığı ilkesine göre bu önermeler birbirlerinin değillesmesi olması sebebiyle biri doğru ise diğlerinin yanlış olması gerekmektedir. Oysa dünyada kel olan varlıkları ve kel olmayan varlıkları tek tek saydığımız takdirde Fransa'nın şimdiki kralına denk gelmemiz mümkün değildir. O halde söz konusu iki önermenin aynı anda yanlış olduğunu söylemek zorunda mı kalacağız? Ancak bu durum üçüncü halin olanaksızlığı ilkesine aykırı bir durumdur. Russell, bu durumu kinayeli bir şekilde "Sentezi seven Hegelciler büyük olasılıkla kralın peruk taktığı sonucuna varacaklardır." ifadesinde bulunmaktadır (Russell, 2005, s. 879).

Russell, üçüncü halin olanaksızlığı ilkesini ihlal ederek oluşan paradoksun çözümünü tasvirlerin kapsamı bağlamında ele alındığı takdirde çözüleceğini belirtmektedir (Russell, 2005, s. 884). Çünkü tasvirlerin kapsamı doğru ifade edildiğinde aslında söz konusu önermelerin birbirlerinin değillesmesi olmadığı görülecek ve ortada bir paradoks kalmayacaktır. Russell'in yöntemi uygulandığında durum daha da berrak bir hal alacaktır.

1. 'Fransa'nın şimdiki kralı keldir.' önermesi Russell'in yorumuyla

1a. 'Fransa'nın şimdiki kralı olan bir ve yalnızca bir x vardır ve x keldir' biçimini almaktadır.

2. 'Fransa'nın şimdiki kralı kel değildir' önermesi gündelik dilde (1) önermesinin değillesmesi olarak görülmektedir.

Fakat Russell, (1)/(1a) önermesinin birincil oluşum ve ikincil oluşum olmak üzere en az iki şekilde yorumlanabileceğini ifade etmektedir. Russell'in birincil oluşum dediği tasvirlerin geniş kapsamında ele alındığı durum; ikincil oluşum dediği ise tasvirlerin dar kapsamda ele alındığı durumdur.

2a. 'Fransa'nın şimdiki kralı olan bir ve yalnızca bir x vardır ve x kel değildir'

2b. 'Fransa'nın şimdiki kralı olan bir ve yalnızca bir x olduğu ve kel olduğu yanlıştır'

(2a) önermesi Russell'in tasvirleri geniş kapsamda ele aldığı birincil oluşum yorumlamaya sahiptir. Birincil oluşum yorumlamasına bakıldığında (2a) önermesinin mevcut bir Fransa kralının varlığını kabul ettiği görüle-

cektir. Böylelikle gerçekte bir Fransa kralı olmadığına göre önerme yanlış değerini alacaktır. Bu durumda (1) önermesi ve onun değillmesi olarak sü-rülen (2a) önermesinin doğruluk değerleri ikisinin de yanlış olması bağla-mında aynı olmaktadır. Hatırlanacağı üzere bu sonuç, üçüncü halin olanak-sızlığı ilkesine göre bir önerme ve onun değillmesinin aynı doğruluk değeri alması söz konusu değildir. Sonuç olarak (2) önermesinin birincil oluşum yorumlamasının yanlış bir okuma olduğu görülmektedir. İkincil oluşum yo-rumlaması olan (2b) önermesine bakıldığında ise mevcut bir Fransa kralının varlığını kabul etmediği tam aksine böyle bir varlığı reddetmesi sebebiyle önermenin doğruluk değeri doğru olmaktadır. Böylece önermenin kendi-si yanlış iken değillmesi doğru olarak üçüncü halin olanaksızlığı ilkesini ihlal eden herhangi bir durum olmamakta ve paradoksta ortadan kalkmak-tadır. Görüldüğü üzere 'Fransa'nın şimdiki kralı keldir' önermesinin değille-mesi 'Fransa'nın şimdiki kralı' tasviri birincil oluşum içinde ise yanlış, ikin-cil oluşum içinde ise doğru olmaktadır (Russell, 2005:884). Ayrıca Russell'ın ifade ettiği gibi 'Böylece Fransa Kralı'nın bir peruğu olduğu sonucundan kurtulmuş olduk' (Russell, 2005, s. 884).

Russell, birincil oluşum ile ikincil oluşum arasındaki ayrımın ve bu ay-rımın yol açtığı karmaşıklıktan kurtulmanın zor olduğu fakat buna rağmen yine de mümkün olduğunu söylemektedir. Russell, bu zorluklardan kaçın-manın yolu olarak sembolik mantığı göstermektedir (Russell, 2005, s. 883). Aynı bir önceki "IV. George Scott'ın Waverley'in yazarı olup olmadığını öğrenmek istedi" paradoksunu da sembolik mantık ile gösterildiğinde du-rumun daha net görülmesi gibi şimdiki paradoks da sembolik mantık ile gösterildiğinde birincil oluşum ile ikincil oluşum arasındaki ayrım çok daha rahat bir şekilde anlaşılabacaktır.

2a. 'Fransa'nın şimdiki kralı olan bir ve yalnızca bir x vardır ve x kel değildir'

$$(\exists x) [Kx \wedge (\forall y) (Ky \rightarrow y=x) \wedge \sim Bx)]^5$$

2b. 'Fransa'nın şimdiki kralı olan bir ve yalnızca bir x olduğu ve kel olduğu yanlıştır'

$$\sim (\exists x) [Kx \wedge (\forall y) (Ky \rightarrow y=x) \wedge Bx)]$$

Bir önermenin gündelik dilin gramer yapısında onun doğru bir değille-mesi yapılırken oluşan belirsizlik sembolik mantık gösteriminde ortadan kalkmaktadır. Yapılması gereken Fransa'nın şimdiki kralının kel olduğunu

5 'Kx' ifadesi 'x, Fransa'nın şimdiki kralıdır'; 'Bx' ifadesi 'x, keldir' olarak ele alınmıştır

değillemek değil; Fransa'nın şimdiki kralının var olduğunun değillemesinin yapılmasıdır ve bu sembolik mantık gösterimde önermenin başına eklenen değil (~) notasyonu ile net olarak görülmektedir.

Russell'ın üçüncü paradoksu negatif varoluşsalılık yani herhangi bir şeyin varlığını inkar etmenin kendi içinde çelişkili olduğu görüşüyle ilgilidir (Cohen, 2018: 5). Bir şeyin varolmadığını dile getirmek oldukça çelişkili bir durumdur. Bir şeyin var olmadığı ifade edilmek istendiğinde aslında o şey, varoluşa getiriliyor değil midir? Varlığını inkar etmek için onu gösteren bir cümle kullanıldığında o şeyin varlığını inkar etmek ne kadar doğru olacaktır? Russell'ın ifadeleriyle:

'A, B'den farklıdır' önermesini düşünün. Bu doğruysa A ve B arasında bir fark vardır ve bu olgu 'A ve B arasındaki fark kalıcıdır.' biçiminde dile getirilebilir. Ancak A'nın B'den farklı olduğu yanlışsa, o zaman A ve B arasında hiçbir fark yoktur. Bu olgu 'Ave B arasındaki fark kalıcı değildir.' şeklinde dile getirilebilir. Ancak olmayan bir varlık nasıl bir önermenin öznesi olabilir? (Russell, 2005, s. 879).

'F yoktur' biçimindeki olumsuz varoluş önermesi doğru olduğunda söz konusu önermenin içerdiği tasviri karşılayan herhangi bir şey bulunmamaktadır. Russell'ın örneğinde de olduğu gibi A ve B farklı değillerse 'A ve B arasındaki fark' gibi bir nesnenin varlığı nasıl ortaya koyulacaktır? Bu önermenin doğru olabilmesi için 'A ve B arasındaki fark' var olma niteliğine sahip olmaması gerekmektedir. Fakat söz konusu nesneyi karşılayan herhangi bir varlık bulunmadığından dolayı söz konusu nesnenin var olma niteliğine sahip olup olmadığına bakılamamaktadır. Bu durumda var olmayan nesnelere gönderim yapılması bağlamında bir paradoks ortaya çıkmaktadır. Yine başka bir örnek 'Pegasus yoktur' Eğer pegasus gerçekten yok ise önermenin öznesi olan 'pegasus' ifadesi nasıl kullanılabilir?

Russell, bu tarz durumlarda ortaya çıkan paradoksal durumlar için yine gündelik dildeki gramatik yapının yanıltıcılığı öne sürmektedir ve mantıksal analiz ile bu durumun önüne geçilebileceğini belirtmektedir. Sorun, belli bir nesnenin belli bir nitelikten yoksun olduğu sonucu çıkarıldığı zannedilen 'A ile B arasında fark yoktur' ifadesi ile 'Obama bir budala değildir' ifadesinin aynı gramatik yapıya sahip olduğunun düşünülmesidir (Taylor, 2011, s. 62). Russell, bunun doğru olmadığını ve 'F vardır' (veya 'F yoktur') biçimindeki varoluşsal ifadelerin 'F, G'dir' (veya 'F, G değildir') biçimindeki diğer tasvir içeren ifadelerden karakteristik olarak farklı olduğu ifade etmektedir. 'F, G'dir' (veya 'F, G değildir') biçiminde tasvir içeren bir önermenin yüklem

konumunda bir yüklemi bulunmaktadır. Ancak 'F vardır' (veya 'F yoktur') biçimindeki varoluşsal bir cümlemin yüklem konumunda bir yüklemi bulunmamaktadır (Mansur, 2012, s. 27). Çünkü Russell'a göre varoluşun bir yüklem olarak ele alınması söz konusu değildir ve daha ileri giderek bu görüşe sahip olan felsefeleri de saçmalık olarak nitelendirmektedir:

Daha önce de belirttiğim gibi, var olmanın şeylere atfedilen bir nitelik olduğu ve var olan şeylerin var olma niteliğine sahip olduğu ve var olmayan şeylerin ise var olma niteliğine sahip olmadığı görüşüne sahip çok fazla felsefe bulunmaktadır. İster şeylerin türlerini ister tasvirlenen tekil şeyleri alın bu saçmalıktır (Russell, 2015, s. 125).

Görüleceği üzere Russell, varoluşu nesnelerin sahip oldukları ya da olmadıkları bir nitelik olarak görmemektedir. Örneğin 'F vardır' ifadesi F'ye bir varlık atfetmez, sadece bir şeyin var olduğunu ve o şeyin F ile özdeş olduğu anlamına gelmektedir. Russell, varoluşun sadece söz konusu önermenin önerme fonksiyonu haline getirildiğinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir (Russell, 2015, s. 125). Bu durum 'F vardır' (veya 'F yoktur') biçimindeki bir ifadenin bir önerme fonksiyonunu ileri sürdüğünü göstermektedir. Yani 'F vardır' biçimindeki bir önerme, 'öyle bir x vardır ki bu x, F'dir' önerme fonksiyonunun x'in en az bir değeri için doğru olduğu ve 'F yoktur' biçimindeki bir önerme ise 'öyle bir x vardır ki bu x, F'dir' önerme fonksiyonunu doğru yapan hiçbir x değerinin olmadığını yani hiçbir zaman doğru olmadığı anlamına gelmektedir. Bir şeyin varlığını olumlamak, ona belirli bir varlık atfetmek demek değildir; daha çok belirli bir önerme fonksiyonunun en az bir değer için doğru olduğunu iddia etmektir. Bu nedenle bir şeyin varlığını inkar etmek, belirli bir önerme fonksiyonunun hiçbir değerinin doğru olmadığı anlamına gelmektedir. Bu bağlamda 'A ve B arasında fark yoktur' ifadesi "bir ve yalnızca bir x varlığı vardır ki, öyle ki 'x, A ve B arasındaki farktır'" önerme fonksiyonunu doğru yapan herhangi bir x değerinin bulunmadığı anlamına gelmektedir. Eğer ortada bir varlık var ise önermenin bir gönderimi bulunmaktadır; eğer bir varlık yok ise o önermenin bir gönderimi bulunmamaktadır. A ile B arasında bir farkın olduğunu öne süren önermenin bir gönderimi bulunuyor iken A ile B arasında bir farkın olmadığını ileri süren önermenin ise bir gönderimi bulunmamaktadır. Sonuç olarak bir varlığın olumsuzlanması yapılırken o varlıktan söz edilme gibi bir durumun aslında olmadığı görülmektedir. Böylelikle söz konusu ifadenin mantıksal çözümlenmesinde herhangi bir nesneye gönderim yapılmadığı yani herhangi bir nesnenin varlığı varsayılmadığından dolayı herhangi bir paradoksta oluşmamaktadır.

Sonuç

Russell'ın 1905 tarihli *On Denoting* adlı makalesinde sunduğu tasvirler teorisi (*theory of descriptions*), hem 20. yüzyılın başındaki analitik felsefenin doğuşuna öncülük etmiş hem de günümüz dil felsefesi ve biçimsel mantık çalışmalarının temel taşlarından biri olmuştur. Russell'ın bu teorideki temel amacı, var olmayan ya da belirsiz referanslara sahip gibi görünen ifadelerin nasıl olup da anlamlı ve mantıksal olarak analiz edilebilir önermeler oluşturabildiğini açıklamaktır. Bu bağlamda, dilin yüzey yapısı ile onun mantıksal derin yapısı arasındaki ayrımı temellendirmiştir.

Russell, örneğin “Şu anda Fransa'nın kralı kel” gibi bir önermede, dilin yüzeyinde bir özne varmış gibi görünse de, aslında böyle bir varlığın olmasından ötürü bu tür ifadelerin anlam sorunları yarattığını gözlemlemiştir. Bu nedenle Russell, felsefi sorunları çözme sürecinde, ifadeleri yüzeysel dil yapısından arındırarak onların altında yatan mantıksal biçimleri ortaya çıkarmayı temel ilke olarak benimser. Bu yöntemin uygulanışı şu temel adımları içerir:

1. Yüzeysel Dilden Başlama

Analiz, doğal dille ifade edilmiş bir önermeyle başlar. Bu önerme genellikle açık görünse de, içinde kavramsal karışıklıklar veya belirsizlikler barındırabilir. Yani dilin yüzeysel biçimi felsefi olarak yanıltıcı olabilir.

2. Mantıksal Bileşenleri Ayırma

İfade içerisindeki kavramlar, ilişkiler ve yapılar ayrıştırılır. Böylece önerme; içerdiği varlık iddiaları, ilişkisel ifadeler, zamansal boyutlar ve mantıksal bağlar açısından parçalarına bölünür. Buradaki amaç, ifadeyi oluşturan tüm anlam unsurlarını açık hale getirmektir.

3. Varsayımları Açığa Çıkarma

Yüzeyde açıkça görülmeyen ancak önermenin anlamını taşıyan örtük varsayımlar (örneğin varlık, özdeşlik vb.) analizle görünür hale getirilir. Russell'a göre çoğu felsefi problem, bu tür gizli varsayımların fark edilmemesinden kaynaklanır.

4. Sembolizasyon ve Mantıksal İfade Dönüşümü

Önerme, biçimsel mantığın diliyle yeniden ifade edilir. Bu aşamada doğal dil yerini, niceleyiciler, bağlaçlar, değişkenler ve semboller gibi mantıksal araçlara bırakır. Böylece önerme açık ve tutarlı bir yapıya kavuşur.

5. Mantıksal Tutarlılık ve Anlam Açıklığı Sağlama

Son aşamada, elde edilen mantıksal yapı üzerinden önermenin anlamı değerlendirilir. Hangi koşullarda doğru ya da yanlış olacağı, hangi mantıksal sonuçların çıkacağı analiz edilir. Böylece felsefi sorun, mantıksal düzeyde çözümlenmiş olur.

Böylelikle Russell'ın yöntemi, dilsel karmaşayı ortadan kaldırarak kavramları mantıksal düzeyde sadeleştirmek ve düşünsel açıklık sağlamaktır. Bu, özellikle varlık, anlam, özdeşlik gibi metafizik ve epistemolojik konularda derinlikli çözümleme imkânı sunar.

Günümüz dil felsefesinde ise bu teori, özellikle referans kuramları, gösterimsel anlam, mantıksal biçim ve ontolojik bağılıklar gibi konularla yakından ilişkilidir. Frege ile başlayan anlam ve göndergesellik tartışmaları, Russell'ın teorisiyle yeni bir ivme kazanmış ve daha sonra Strawson, Donnellan, Kripke gibi filozoflar tarafından eleştirilip dönüştürülerek daha da geliştirilmiştir. Örneğin, Saul Kripke'nin geliştirdiği “katı belirleyiciler” (*rigid designators*) kavramı, Russell'ın tasvirlerle ilgili sorunlarına yanıt arayan yeni bir yaklaşım doğurmuştur. Ancak Kripke'nin teorisi, Russell'ın bazı varsayımlarını reddederken bile, ona karşı bir “devamlılık” içinde gelişmiştir. Günümüzde özellikle Montague Grameri çerçevesinde geliştirilen biçimsel semantik teorileri de Russell'ın tasvirlerin mantıksal analiz yöntemine ilişkin eleştirileri barındırmakla birlikte onun fikirlerini temel almaktadır. Russell, mantığın işlevini doğal dili geliştirmeye yönelik bir araç olarak görmüştü. Bu durum Montague semantiğine uygun düşen bir amaç değildi. Fakat, daha yüksek düzeyli fonksiyonel tip kuramını kullanan Montague, İngilizce gibi kaynak dilin ögesel (bileşen) yapısını koruyan Russell'ın analizinin ‘bileşimsel’ bir versiyonunu geliştirmiştir (Janssen ve Zimmermann, 2025). Russell, tasvirleri yüzeyde özne gibi görünen ancak gerçekte mantıksal çözümlemeye ihtiyaç duyan ifadeler olarak değerlendirirken, Montague doğal dildeki tüm ifadeleri bileşenlerine ayırarak, bunların mantıksal yapılarını lambda kalkülüsü aracılığıyla yeniden inşa eder. Bu süreçte Montague, Russell gibi ifadelerin yüzey yapısına aldanmaz; aksine, ifadenin mantıksal formunu çözümleyerek anlamı belirler. Montague, Russell'ın tasvirlerin ancak önermelerin mantıksal biçime indirgenmesiyle anlam kazandığı yönündeki yaklaşımını temel alarak, bu tür ifadeleri lambda kalkülüsü aracılığıyla fonksiyonel yapılar halinde biçimlendirmiştir. Böylece, lambda kalkülüsü, Russell'ın sunduğu tasvir analizinin biçimsel semantik sistemlerde uygulanabilirliğini sağlayan bir araç işlevi görmüştür. Bu çerçevede, Russell'ın tasvirler teorisi, doğal dildeki göndermelerin mantıksal analizi

açısından Montague semantiğine kurucu bir teorik zemin sunar. Montague ise bu analizci yaklaşımı, fonksiyonel tip kuramı ve biçimsel yöntemlerle sistemleştirerek hem teknik hem de dilbilimsel açıdan daha gelişkin bir düzleme taşımıştır.

Görüldüğü üzere çağdaş biçimsel semantik yaklaşımlar, Russell'ın sunduğu ayrımları modelleyerek doğal dili anlamlandırma girişimlerinde kullanılmaktadır. Ayrıca yapay zekâ, dil işleme ve bilgi temsili gibi disiplinlerde, referans ve anlam problemleriyle başa çıkmada Russell'ın çözümlemeleri önemli bir teorik çerçeve sunar. Bu bağlamda tasvirler teorisi, yalnızca tarihsel bir tartışmayı ele almakla kalmaz, aynı zamanda çağdaş düşünceye yön veren çözümleyici yöntemleri de teorik ve pratik düzlemde yeniden işler.

Sonuç olarak, Russell'ın tasvirler teorisi, yüz yılı aşkın süredir felsefe ve mantık alanında canlılığını koruyan bir çözümleme modelidir. Bu teori sayesinde dilin yüzeydeki görünümünden çok, onun mantıksal yapısının felsefi olarak nasıl temellendirileceği anlaşılmış; dilin anlam üretme biçimi, yalnızca sezgisel değil, aynı zamanda sistematik ve biçimsel olarak da çözümlenebilir hale gelmiştir. Günümüz dil felsefesi ve mantık çalışmaları için hâlâ geçerliliğini koruyan bu kuram, dili anlamlandırmanın hem teknik hem de ontolojik boyutlarını bütüncül bir biçimde ele alması bakımından önemini korumaktadır.

Kaynakça

- Ayer, A. J. (1972). *Russell*. Collins.
- Broad, C. D. (1973). Bertrand Russell as philosopher. *Bulletin of the London Mathematical Society*, 5(3), 328–341.
- Cohen, S. M. (2018). Russell: On denoting. *Microsoft Word - Russell Display.doc*. (Erişim tarihi: 7 Haziran 2022).
- Frege, G. (1948). On sense and reference. *The Philosophical Review*, 57(3), 209–230.
- Irvine, A. D. (2009). Bertrand Russell's logic. In D. M. Gabbay & J. Woods (Eds.), *Logic from Russell to Church* (ss. 1-29). Elsevier.
- Janssen, T., & Zimmermann, T. E. Montague semantics. *Stanford Felsefe Ansiklopedisi*. <https://plato.stanford.edu/entries/montague-semantics/#Com> (Erişim tarihi: 13 Nisan 2025).
- Kretzmann, N. (1982). Syncategorema, exponibilia, sophismata. İçinde N. Kretzmann, A. Kenny, & J. Pinborg (Ed.), *The Cambridge history of later medieval philosophy* (ss. 211-245). Cambridge University Press.
- Lambert, K. (1992). Russell's version of theory of definite descriptions. *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, 65, 153–167.
- Ludlow, P. (2002). Descriptions. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/archives/win2022/entries/descriptions/> (Erişim tarihi: 14 Haziran 2022).
- Mansur, M. N. (2012). *Bertrand Russell's theory of definite descriptions: An examination* [Doktora tezi, University of Calgary].
- Marek, J. Alexius Meinong. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/meinong/#ObjTheOntBeyBeiNonBei> (Erişim tarihi: 21 Ağustos 2023).
- Mares, E. (2011). What is a propositional function in Russell? İçinde *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter ed.).
- Russell, B. (1919). *Introduction to mathematical philosophy*. George Allen & Unwin.
- Russell, B. (1959). *My philosophical development*. Simon and Schuster.
- Russell, B. (1959a). *Mysticism and logic and other essays*. George Allen & Unwin.
- Russell, B. (1969). *The autobiography of Bertrand Russell* (Vols. 1–3). Little Brown and Company; Simon and Schuster.
- Russell, B. (2005). On denoting. *Mind*, 114, 873–887.
- Russell, B. (2009). *The philosophy of logical atomism*. Routledge.

- Russell, B. (2010). *Principles of mathematics*. Routledge Classics.
- Russell, B. (2015). *Mantıksal atomculuk felsefesi* (Dilek Arlı Çil vd., Çev.). Alfa Basım.
- Smith, J. F. (1985). The Russell-Meinong debate. *Philosophy and Phenomenological Research*, 45, 305–350.
- Taylor, K. A. (2011). Bertrand Russell. İçinde B. Lee (Ed.), *Philosophy of language: The key thinkers* (ss. 56-76).
- Whitehead, A. N., & Russell, B. (1963). *Principia mathematica* (Vol. 1). The Cambridge University Press.